

Studiemiddag Global Christian Forum, 3 april 2009, Utrecht

Inleiding door Ir. Huib van Beek

1. De directe aanleiding voor het ontstaan van het Global Christian Forum lag in de studie van de Wereldraad van Kerken over de *Common Understanding and Vision of the World Council of Churches*, ter voorbereiding van het 50-jarig bestaan van de WvK in 1998. Het kernpunt van deze studie was de gemeenschap (fellowship) van kerken, het *bijeen zijn* van de lidkerken van de Wereldraad in een bindende gemeenschap. De studie constateerde dat aan het eind van de twintigste eeuw, na bijna honderd jaar oecumenische beweging en vijftig jaar Wereldraad, de Rooms Katholieke Kerk enerzijds, en de overgrote meerderheid van de Evangelikale, Pinkster en andere 'nieuwe' kerken anderzijds geen lid zijn van de Wereldraad en dus geen deel uitmaken van deze gemeenschap. Dit leidde tot de conclusie dat, zolang dit het geval is, de gemeenschap onvolledig is.

Deze stelling werd nader genuanceerd in de studie. De Rooms Katholieke Kerk neemt intensief deel aan de oecumenische beweging sinds Vaticaan II en heeft een aantal nauwe samenwerkingsverbanden met de Wereldraad. De meeste Evangelikale en Pinksterkerken staan buiten de oecumenische beweging, vaak uit bewuste keuze, en hebben er kritische bezwaren tegen. Er is dus onderscheid, maar het is een feit dat aan het eind van de twintigste eeuw de visie van de pioniers van de oecumenische beweging geen werkelijkheid is geworden. Kan men zover gaan met te zeggen dat we er verder van af zijn dan ooit? In ieder geval is het duidelijk dat noch de RKK noch de kerken die tot de evangelikale en pinksterbeweging behoren binnen enige afzienbare tijd tot de Wereldraad toe zullen treden. In feite groeit de Wereldraad al sinds tien of twintig jaar nauwelijks meer (dwz. het aantal lidkerken).

De vraag die zich uit de eerder genoemde studie opdrong was daarom of er niet naar een andere manier gezocht moest worden om iets op gang te brengen dat weer een toekomst-

perspektief zou bieden. Niet buiten de Wereldraad om, niet in plaats van de Wereldraad maar een initiatief dat aan zou sluiten bij de oorspronkelijke visie van het *bijeen brengen* van alle geloofsgemeenschappen die de naam van Jezus Christus aanroepen en Hem belijden. Het antwoord op die vraag was het idee van een *forum*. Het was Konrad Raiser, de toenmalige algemeen sekretaris van de Wereldraad die het idee van een forum lanceerde.

2. De diepere achtergrond en bestaansredenen voor het Global Christian Forum ligt in de ontwikkelingen van de 19de en met name de 20ste eeuw t.a.v. de evangelikale, oecumenische en pinksterbewegingen. De 20ste eeuw zal ongetwijfeld de kerkgeschiedenis ingaan als de eeuw van de moderne oecumene, met als beginpunt de Wereldzendingsconferentie van 1910 in Edinburgh waarvan volgend jaar de honderdste verjaardag gevierd zal worden. Er bestaat geen twijfel aan dat de oecumenische beweging in de eeuw die achter ons ligt een enorme invloed op het leven en getuigen van de kerken heeft gehad en tot grote veranderingen heeft geleid in de betrekkingen tussen de kerken, met name de 'historische' kerken: de kerken van de Reformatie (Protestants en Anglikaans), de Orthodoxe kerken (Byzantium) en de Rooms Katholieke Kerk (Rome).

Maar een kerkhistoricus die tot de pinksterbeweging behoort zal waarschijnlijk heel anders op de 20ste eeuw terugkijken. Voor hem (of haar) zal het belangrijkste zijn het ontstaan en de fenomenale groei van de pinksterbeweging in de afgelopen honderd jaar. Het begin daarvan wordt meestal gedateerd met de gebeurtenissen in een afro-amerikaans kerkje in Azusa Street, Los Angeles in 1906 en waarvan de honderdjarige viering inmiddels een paar jaar geleden heeft plaatsgevonden. Een uitstorting van de Heilige Geest op een handjevol mensen, een beweging die zich als een lopend vuurtje verspreidde en die binnen het bestek van honderd jaar

ongeveer een kwart van de christenheid telt (Pinksterkerken, de charismatische beweging in de 'historische' kerken en de nieuwe vormen van charismatische kerken). Er zijn natuurlijk andere opwekkingsbewegingen geweest in de geschiedenis van de kerk maar geen daarvan kan qua schaal en invloed vergeleken worden met de pinkster – charismatische beweging van de 20ste eeuw.

En hiermee is nog niet alles gezegd. Het zaaibed van zowel de oecumenische als de pinkster beweging is de evangelikale beweging die vorm kreeg in de 19de eeuw (met de oprichting van de eerste wereldwijde Evangelische Alliantie in 1846). Die beweging heeft z'n dieptepunten gehad in de 20ste eeuw (het fundamentalisme) maar ook z'n opleving, de zogenaamde 'nieuwe evangelikalen' rond 1950 met Billy Graham, John Stott en vele anderen, de heroprichting van de World Evangelical Fellowship (nu Alliance) in 1951, de Lausanne beweging voor wereldevangelisatie enz. De huidige Evangelikale Wereldbond is volop in groei en bevestigt zichzelf steeds meer als een van de vooraanstaande christelijke stemmen op wereldniveau, naast de Wereldraad en het Vatikaan. Dat de oecumenische beweging z'n wortelen heeft in de evangelische beweging van de 19de eeuw wordt algemeen aangenomen. Hetzelfde geldt ook voor de pinksterbeweging die naar Donald Dayton heeft aangetoond voortgekomen is uit de heiligingsbeweging (Holiness movement), een van de manifestaties van evangelische opwekkingen met name binnen het methodisme, in de 19de eeuw.

Deze drie bewegingen, oecumenisch en evangelikaal – pinkster beroepen zich alle drie, en terecht, op de werking van de Heilige Geest. Ze zijn ook tijdgenoten, ze hebben alle drie grote invloed gehad op het leven en getuigen van de kerken en in belangrijke mate bijgedragen aan wat vandaag het 'veelvoudige' gezicht is van de kerk van Christus wereldwijd. Het is daarom des te meer verbazingwekkend te constateren dat deze bewegingen, oecumenisch enerzijds, evangelisch – pinkster anderzijds, in de 20ste eeuw ieder z'n eigen gang zijn gegaan, elkaar genegeerd hebben, en soms elkaar bestreden en verworpen hebben. Er zijn wel pogingen geweest bruggen te

bouwen maar die zijn beperkt gebleven en hebben weinig blijvende resultaten opgeleverd.

Het Global Christian Forum is een initiatief dat probeert om deze verdelingen van het recente verleden te boven te komen. Die dimensie was misschien niet zo duidelijk toen het begon, tien jaar geleden, maar nu, met wat meer afstand wordt het mogelijk om hier beter zicht op te krijgen. Het GCF is klein, kwetsbaar, werkt met heel beperkte middelen, maar het gaat om hele fundamentele zaken.

3. Het GCF is een multilateraal initiatief. In de laatste decennia zijn een aantal gesprekken tot stand gekomen tussen oecumenische gezinde kerken of kerkverbanden en evangelische of pinkster kerken en groepen. De Rooms Katholieke Kerk heeft een dialoog met Pinkster theologen sinds meer dan dertig jaar. De Hervormde Wereldbond heeft ook zo'n dialoog en heeft gesprekken gevoerd met de Afrikaanse onafhankelijke kerken. De Wereldraad heeft sinds 2000 een 'gezamenlijke consultatieve groep' met Pinkster vertegenwoordigers. De Wereldraad heeft contacten met de Evangelische Wereldbond en de zendingsafdeling van de Wereldraad heeft gesprekken – en soms samenwerking met de Lausanne beweging. De Lutherse Wereldfederatie is bezig met het opzetten van een gespreksgroep met vertegenwoordigers uit de Pinksterbeweging. Er zijn nog wel een aantal andere voorbeelden te noemen van zulke bilaterale ondernemingen, met name ook op nationaal niveau in verschillende landen. En ze zijn toe te juichen.

Het GCF heeft van meet af aan gekozen voor een multilaterale benadering. Daarmee staat het in de traditie van de pioniers van de oecumenische beweging. De opzet is alle grote christelijke tradities om één tafel te krijgen, of, om het in de taal van de doelverklaring te zeggen :

een open ruimte te scheppen waar vertegenwoordigers van een brede reeks van christelijke kerken en inter-kerkelijke organisaties, die de drieënige God en Jezus Christus in Zijn volmaakt God-zijn en mens-zijn belijden, bijeen kunnen komen om wederzijds respect te bevorderen, en gezamenlijk de grote vragen waar ze voor staan te onderzoeken en te beantwoorden

De grote tradities waar het hier om gaan zijn de Katholieke, Orthodoxe, Reformatie (Protestants en Anglikaans), de Evangelische (of Evangelikale), de Pinkster traditie en de nieuwere charismatische, niet-confessionele (*non-denominational*) kerken en groepen, mega-kerken en dergelijke. Van deze zes zijn de eerste vijf inmiddels in sterke mate bij het Forum betrokken. Dit blijkt o.a. uit het feit dat het Vatikaan, de oosters en oostelijke Orthodoxe kerken, de Anglikaanse en Protestantse wereldgemeenschappen en bonden, de Wereldraad van Kerken, de Evangelische Wereldbond en de Pinkster Wereldvereniging allen officieel in het comité van het GCF vertegenwoordigd zijn. Het GCF zoekt naar wegen van toenadering tot de zesde groep, die echter vanwege zijn niet-institutionele aard nog moeilijker te vatten is dan de evangelikale en pinkster bewegingen.

Het GCF heeft zich bij het begin de vraag moeten stellen hoe de ruimte om de tafel te verdelen. Proportioneel? Dat zou betekenen dat meteen de helft van de stoelen al door katholieken bezet zouden zijn. Er was een geheel ander criterium, namelijk om ruimte te scheppen voor diegenen die tot toe niet of nauwelijks aan bod waren gekomen in het wereldgesprek van de kerken: de Evangelikale en Pinkster tradities (waaronder ook bv de Afrikaanse onafhankelijke kerken). Vanuit die overweging werd besloten om de helft van de beschikbare plaatsen aan vertegenwoordigers van deze twee groepen te geven. Dit is nog steeds een principe van het GCF: in alle bijeenkomsten zijn 50% van de deelnemers evangelikale en pinkster christenen en de andere tradities worden over de resterende 50% verdeeld. Dit is ook zo voor het comité.

De *open ruimte* die het GCF tot hiertoe heeft kunnen scheppen is op wereldniveau voor het ogenblik de enige plaats waar zo niet alle, dan toch een groot aantal van de christelijke tradities bijeen kunnen komen met het doel meer christelijke eenheid en gezamenlijk getuigenis te bevorderen. In die zin is het GCF uniek, voorziet het in een nieuwe behoefte en opent het een hoopgevend perspectief.

4. Het GCF biedt een nieuwe aanpak aan voor de doorgaande zoektocht naar meer eenheid en gemeenschappelijk getuigenis.

Vanaf het begin heeft het GCF zich ook de vraag moeten stellen *hoe* te werk te gaan. De traditionele oecumenische werkwijze is academisch, met gedegen inleidingen door specialisten, discussies en de produktie van wel doordachte consensus-dokumenten waarop, als het goed gaat, in een volgende vergadering wordt voortgebouwd. Het GCF heeft, min of meer empirisch en spontaan een andere werkwijze gekozen. Voor de eerste bijeenkomsten, toen alles nieuw was, werd besloten om iedere deelnemer te vragen in zo'n vijf à tien minuten zijn of haar persoonlijke 'geloofsreis' (faith itinerary of journey) te vertellen en in dezelfde stijl iets te vertellen over zijn of haar geloofsgemeenschap. Dit gebeurde aan het begin van de bijeenkomst, na niet meer dan een korte inleiding, met een groep mensen die elkaar niet kenden en voor de meesten van totaal verschillende geloofsbelevingen kwamen. Het bleek een uiterst vruchtbare en indrukwekkende manier te zijn voor de deelnemers om elkaar te ontdekken en te leren kennen als medechristenen die dezelfde naam van Christus aanroepen en belijden, in zeer uiteen lopende 'geloofstalen'. Na dit eerste deel van het programma (dat met zestig mensen rond de tafel meer dan een volle dag kan duren!) gingen de deelnemers in groepen (met dezelfde verscheidenheid op kleinere schaal) waarin ze gevraagd werden de problemen en prioriteiten van hun kerk / geloofsgemeenschap te noemen en daarover van gedachten te wisselen. Uit de lijst van deze vraagstukken werden er een paar geselecteerd in plenaire zitting en daar werd dan verder aan gewerkt.

Deze methode van persoonlijke getuigenissen en zelfwerkzaamheid, zonder een van te voren vastgestelde agenda, zonder de druk om tot een verklaring of document te komen waar ieder het mee eens zou moeten zijn, is in feite de werkwijze en stijl van het Forum geworden en gebleven tot op vandaag toe. Met name het delen van de 'geloofsreizen' is een vast deel van alle Forum bijeenkomsten en vindt altijd aan het begin plaats.

Hier moet meteen aan toegevoegd worden dat het GCF zeer flexibel is. De werkwijze en het verloop van een bijeenkomst kunnen aangepast worden aan een locale of regionale cultuur. Waar het om gaat is nieuwe relaties mogelijk

te maken, door christenen in staat te stellen elkaar te ontdekken en vooroordelen en stereotypes te overkomen.

5. Het GCF heeft zich empirisch ontwikkelt in een eerste « speurtocht » fase van ongeveer tien jaar en moet nu vorm geven aan een tweede, meer « gevestigde » fase.

De allereerste bijeenkomst was in 1998, op het Oecumenisch Instituut Bossey van de Wereldraad, met zo'n veertig deelnemers die allemaal uit de oecumenische hoek kwamen, en één katholieke en één pinkster vertegenwoordiger. Daar kwam een voorstel uit om binnen twee jaar een wereldwijd Forum te organiseren van 250 deelnemers, en een klein *continuation committee* werd gevormd. Het eerste wat dat comité besloot was een beraad te organiseren met evangelische en pinkster leiders om uit te vinden of er werkelijk belangstelling was voor zo'n Forum. Dat nam twee jaar in beslag, de groep kwam bijeen in september 2000 op Fuller Theological Seminary, een evangelisch bastion. Tot grote verwondering – en voldoening – van het comité was het antwoord zeer positief. Daarop werd besloten eerst maar eens een Forum op bescheiden schaal uit te proberen, met zo'n zestig deelnemers uit de 'middelmoot' van de kerken, niet de topleiders. Dat kostte weer twee jaar werk, het vond plaats in juni 2002, weer op Fuller. Dat was een doorslaggevende gebeurtenis waar de werkwijze vorm kreeg, de naam Global Christian Forum werd geadopteerd en een *voorlopige doelverklaring* werd opgesteld die nog steeds functioneert (nu als *richtinggevende* doelverklaring). Bovendien kreeg het comité het dringende advies de tijd te nemen, het Forum als een *proces* te zien, bijeenkomsten in verschillende regio's te organiseren en pas later aan een grote wereldbijeenkomst te werken. Dit leidde tot een serie Forum bijeenkomsten in Azië (2004), Afrika (2005), Europa (2006) en Latijns Amerika (2007), allemaal min of meer van dezelfde grootte en in dezelfde vorm. Zo werd het GCF inderdaad een proces, dat uit kon lopen op een gebeurtenis op wereldniveau die in november 2007 in Limuru, Kenya plaatsvond. Eerder nog dan verwacht, maar het comité, dat inmiddels groter was geworden en meer representatief, was zich bewust van het gevaar momentum te verliezen.

Het Limuru Global Forum was een hoogtepunt, een uitzonderlijke gebeurtenis, met 225 vertegenwoordigers en leiders van kerken en kerkelijke organisaties op hoog niveau, van alle tradities, waarvan de helft uit de evangelische en pinksterbeweging. Hier werd het GCF op onmiskenbare wijze door alle vertegenwoordigers bevestigd als een *ruimte* die voortaan nodig is en als een *proces* dat door moet gaan en waar alle tradities aan deel zullen nemen. Het produceerde een *Boodschap aan alle Broeders en Zusters in Christus in de Wereld* en een reeks voorstellen voor de toekomst van het GCF.

Het is hier kort samengevat, maar deze eerste fase van het Forum is een ware zoektocht geweest, stap voor stap, steeds weer op zoek naar nieuwe contacten, naar het verbreden van de cirkel, zonder blauwdruk, zonder budget, steeds weer op zoek naar geld voor de volgende activiteit, en, het moge hier zonder valse vroomheid gezegd worden, steeds weer verwonderd over de leiding van de Geest.

Na het Limuru Global Forum is het GCF nu een nieuwe fase ingegaan, meer geconsolideerd, meer zeker van zichzelf en met een zeker zicht op wat in de komende jaren moet gebeuren. Het is geëvalueerd, en op grond van die evaluatie en van de resultaten van het Limuru Global Forum is een drie-jaren plan opgesteld, dat eind 2011 uit zal lopen op een tweede wereldbijeenkomst. Echter, en dit is van wezenlijk belang, het is niet de bedoeling dat het Forum zich institutionaliseert en de zoveelste internationale, inter-kerkelijke organisatie wordt. Het moet een proces blijven, een beweging, een beweging die ruimte schept, die baanbrekend te werk kan blijven gaan. Voor hoe lang? Op wat zal het uiteindelijk uitlopen? Het is bevrijdend niet de noodzaak te hebben op deze vragen te antwoorden.

6. Een van de grote vraagpunten van vandaag.

In eerste instantie ging het in het Forum om de eenheid, de christelijke eenheid, en dat is nog steeds zo. Maar al snel is daar de vraag van zending en evangelisatie bijgekomen, ingebracht door de evangelikale en pinkster gespreks-partners. Wie de geschiedenis van de oecumenische beweging kent weet hoe groot de rol is die de zending daarin gespeeld heeft. De laatste jaren is daar

echter verandering in gekomen, de plaats en inhoud van de zending is minder duidelijk geworden in de 'historische' kerken, en er is onzekerheid. Binnen de Wereldraad heeft de zending aan profiel ingeboet. Alleen al om die reden is het goed dat zending en evangelisatie in het Forum aan de orde worden gesteld. Maar eenheid en getuigenis zijn in ieder geval onlosmakelijk met elkaar verbonden, en het gaat nu in het GCF om christelijke eenheid en gezamenlijk getuigen.

Een van de uitdagingen waar het GCF nu voor staat, en wellicht wel de grootste, is of het in staat zal zijn om de vragen en de geschillen over eenheid en getuigen aan te gaan zonder uit elkaar te vallen. Tot nog toe heeft het zich, met een zeker succes, op nieuwe relaties gericht, het afbreken van scheidsmuren, het kweken van vertrouwen. Dat moet doorgaan want er is nog een hoop te doen in dat opzicht. Daarbij komen de vragen en geschillen die de verdeeldheid veroorzaakt hebben altijd naar boven, maar het is mogelijk ze op een bepaald punt te laten liggen om het vertrouwensproces niet te verbreken. Hier ligt een kritiek op het Forum waar naar geluistered moet worden. Die zegt: het is te gemakkelijk om goede relaties te bouwen als je de werkelijke problemen uit de weg gaat.

Het gesprek hierover is op volle gang binnen het GCF. Sommigen zijn beducht de vragen en geschillen aan te pakken omdat ze vrezen dat daarmee wat in tien jaar zo zorgvuldig is opgebouwd verloren zal gaan. Anderen zijn van mening dat het niet veel langer uitgesteld kan worden omdat het Forum anders aan geloofwaardigheid zal inboeten. Het gesprek gaat ook over het *hoe* en *wat*. Als het GCF zich meer intentioneel op de theologische problemen van eenheid en gezamenlijk getuigen gaat richten dan zal veel afhangen van welke vragen het eerst op de agenda komen en welke methode gebruikt zal worden. Het is al duidelijk gezegd dat het Forum niet « het wiel opnieuw wil uitvinden ». Het wil bouwen op wat elders al gedaan en bereikt is, zoals in Geloof en Kerkorde en in de bilaterale theologische dialogen.

De uitdaging aan het GCF lijkt te zijn of de werkwijze die het ontwikkelt heeft, het delen van de 'geloofsreizen', de *story telling*, een nieuwe aanstoot kan geven aan het zoeken naar antwoorden op de vragen en problemen die ons gescheiden houden, zonder dat we elkaar loslaten.

Huib van Beek

Sekretaris GCF

Versoix, 2 april 2009.

Deze lezing werd gegeven tijdens een studiemiddag in de Universiteit van Utrecht, 3 april 2009. Hierna volgden lezingen van prof. Denaux (0282 op www.stucom.nl), prof. C. van der Laan (0283) en dr. B. Plaisier (0284). Verslag van het forumgesprek: 0285. Aan het einde van de aansluitende forumdiscussie sprak Huib van Beek dit slotwoord:

'Als ik gevraagd wordt om over het GCF te spreken, aarzel ik altijd. Het is internationaal begonnen, maar de vraag is steeds: hoe verbind je het met plaatselijke situaties? Ik ben blij dat dat hier gebeurde. Het gaat bij het GCF om een aanzet om deuren open te zetten, om breuken te helen. Dat is een agenda waar we nog maar net mee begonnen zijn. We moeten zoeken naar plaatsen waar we dat op gang kunnen brengen. In Noorwegen is nu nog maar één

Raad van Kerken waarin 98% van de christenen in Noorwegen in vertegenwoordigd zijn: eerder gescheiden groepen zijn zo bij elkaar gekomen. Zij hebben besloten ook bij elkaar te komen op de manier waarop dat in het GCF gebeurt. Ik ben dankbaar voor deze middag, die ik ervaar als bemoedigend. En tot slot wil ik een oproep doen. Het is belangrijk dat we de deur open laten voor de heilige Geest, om nieuwe wegen in te kunnen slaan.'

Meer over het Global Christian Forum: 0201 en 0202 op www.stucom.nl

Dit is document 0281 op www.stucom.nl